

ANA IORGA   FILIP-LUCIAN IORGA

CARTEA CURAJULUI ȘI A CANDORII

CE AFLI DESPRE VIAȚĂ DIN ÎNDRĂZNELILE
BUNICULUI RADU ȘI DIN CAIETUL SECRET AL BUNICII ANA

Redactare și coordonare editorială: Flori Bălănescu

Tehnoredactare: Dan Crăciun

Design copertă: Dan Mihalache

Ilustrație copertă: *Familia Mihail în 1944. Fotografii din colecția Ana și Filip-Lucian Iorga, editată de Florin Roștariu.*

Toate fotografiile, cu excepția celor în legendele cărora există alte mențiuni, fac parte din colecția Ana și Filip-Lucian Iorga (Fondurile Radu C. Mihail, Ana Vasilescu-Mihail, Magda Georgescu, Maria Mihail, Ana Vass).

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate EDITURII CORINT BOOKS.

ISBN 978-606-088-148-3

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IORGA, ANA

Cartea curajului și a candorii : ce afli despre viață din îndrăznelile bunicului Radu și din caietul secret al bunicii Ana / Ana Iorga, Filip-Lucian Iorga. - București : Corint Books, 2022

ISBN 978-606-088-148-3

I. Iorga, Filip-Lucian

821.135.1

„IZBÂNDA CORPULUI VÂNĂTORILOR DE MUNTE A FOST MĂREAȚĂ”

La 14 octombrie 1941, Comandantul Corpului Vânătorilor de Munte, generalul Gheorghe Avramescu¹, semna, la Alexanderwohl², Ordinul de zi Nr. 177, în care era citat și Radu C. Mihail. Textul suna astfel:

Și tu, camarade, Căpitan Mihail Radu, ai luat parte la marea bătălie dintre Nipru și Marea de Azov.

Prin vitejia ta și eroismul tău, dușmanul a fost înfrânt, urmărit și distrus.

Izbânda Corpului Vânătorilor de Munte a fost măreață. Ea va rămâne ca o lumină pururea strălucitoare peste veacuri.

Să povestești cu mândrie eroicele fapte de arme săvârșite de tine și de camarazii Vânătorii de Munte.

Să nu uiți să spui, camarade, că Vânătorii Corpului de Munte s-au războit 5 zile, singuri, pe un front de 50 km, cu 5 Divizii dușmane din cele mai brave, înzestrate cu artilerie multă, cu munți de muniție, cu aviație numeroasă care a zvârlit zi și noapte deasupra ta fier și foc.

Să nu uiți, camarade, să arăți:

– că inamicul a atacat ca roiul de albine zi și noapte, fără răgaz, cu tancuri, care s-au dus adânc în spate, fără a te îngrozi;

– că te-au înconjurat de nenumărate ori, dar că ai stat neclintit la post;

– că ai răbdat de foame, de sete și de frig, dar n-ai desperat și n-ai pierdut nădejdea în victorie.

Să spui, camarade, că ai făcut, cu toți Vânătorii de Munte, zid în jurul șefilor care au stat la post ca stâncile bătute de talazuri.

Să spui, camarade, că răniții au suferit ca martirii în tăcere.

Să spui cu inima plină, că morții au fost răzbunați; că la început singuri, apoi cu trupele germane, Vânătorii de Munte au înscris una din paginile cele mai glorioase în istoria războiului contra bolșevicilor.

¹ Gheorghe Avramescu (1884–1945), ofițer de carieră, combatant în Primul Război Mondial, general de armată, comandant al Corpului de Munte în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, pe Frontul de Est. Ulterior, după 23 august 1944, a condus Armata 4 pe Frontul de Vest, în companiile din Transilvania și Slovacia. Arestat și, cel mai probabil, executat de sovietici.

² Sat în regiunea Zaporozhia din Ucraina, fondat de menoniții din Imperiul Rus, vorbitori ai unui dialect german.

Corpul Vânătorilor de Munte

Comandantul

C. G. Alexandrovici
14 Octombrie, 1941

Ordin de zi Nr. 177

Și tu, camarade,

ai luat parte la marea bătălie dintre Nipru și Marea de Azov.
Prin vitejia ta și eroismul tău, dușmanul a fost înfrânt,
urmărit și distrus.

Izbânda Corpului Vânătorilor de Munte a fost măreață. Ea
oa rămâne ca o lumină pururea strălucitoare peste oecuri.

Să povestești cu mândrie eroicele fapte de arme săvârșite de
tine și de camarazii Vânătorii de Munte.

Să nu uiti să spui, camarade, că Vânătorii Corpului de Munte
s'au războit 5 zile, singuri, pe un front de 50 Km., cu 5 Divizii
dușmane din cele mai brave, înzestrate cu artilerie multă, cu
munți de muniție, cu aviație numeroasă care a surlit zi și noapte
deasupra ta, fier și foc.

Să nu uiti, camarade, să arăți:

- că înamicul a atacat ca roitul de albine zi și noapte, fără
răgaz, cu tancuri, care s'au dus adânc în spate, fără a te îngrozi;
- că te-au înconjurat de nenumărate ori, dar că ai stat
neclintit la post;
- că ai răbdat de foame, de sete și de frig, dar n'ai desperat
și n'ai pierdut nădejdea în victorie.

Să spui, camarade, că ai făcut cu toții Vânătorii de Munte, zid
în jurul șefilor care au stat la post ca stâncile bătute de talazuri.

Să spui, camarade, că răniții au suferit ca martirii în tăcere.

Să spui cu inima plină, că morții au fost răzbunați; că la
început singuri, apoi cu trupele germane, Vânătorii de Munte au
înscris una din paginile cele mai glorioase în istoria războiului
contra bolșevicilor.

Să nu uiti, să spui, camarade, că ți-ai ținut jurământul făcut
Patriei, Regelui și Conducătorului Țării.

Răspata cea mai mare pentru tine, camarade, este conștiința
datoriei împlinite și mândria de a fi luat parte la cea mai însemnată
bătălie a Corpului Vânătorilor de Munte.

Să te închini, camarade, pentru frații tăi de arme, căzuți pe
câmpul de bătăie!

Să-ți aduci aminte de șefii care te-au condus și ți-au asigurat
izbânda!

Comandantul Corpului de Munte,
General de Divizie,

I. Arămescu

177
11 Nostri, prezentați, grații și mulțumiri!

*Binoclul pe care
Radu C. Mihail
l-a avut cu el pe
Frontul de Est*

Să nu uiți să spui, camarade, că ți-ai ținut jurământul făcut Patriei, Regelui și Conducătorului Țării.

Răsplata cea mai mare pentru tine, camarade, este conștiința datoriei împlinite și mândria de a fi luat parte la cea mai însemnată bătălie a Corpului Vânătorilor de Munte.

Să te închini, camarade, pentru frații tăi de arme, căzuți pe câmpul de bătaie!
Să-ți aduci aminte de șefii care te-au condus și ți-au asigurat izbânda!¹

Textul are, firește, tonul militar și mobilizator al unui document menit să răsplătească eforturile de pe front și să încurajeze pentru sacrificiile care urmau. Putem astăzi să ne întrebăm care a fost sensul acelor sacrificii, putem să punem la îndoială mesajul politic al unor astfel de texte sau unele personaje menționate în ele, însă nu putem ignora curajul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă militarii români pe Frontul de Est, în frunte cu Vânătorii de Munte. Acei militari care, la schimbarea regimului politic, au fost marginalizați, persecutați sau chiar aruncați în închisori. Este remarcabil că, alături de sutele de fotografii din perioada războiului, Radu C. Mihail a păstrat și acest document care, în anii represiunii comuniste, l-ar fi putut costa libertatea.

---

¹ Gheorghe Avramescu, general de divizie, comandantul Corpului de Munte, *Ordin de zi Nr. 177*, 14 octombrie 1941, Alexanderwohl, exemplarul original al căpitanului Radu C. Mihail, Arhiva Ana și Filip-Lucian Iorga.

CAVALER AL ORDINULUI MILITAR *MIHAI VITEAZUL*

La trei zile de la Ordinul de zi citat mai sus, în 17 octombrie 1941, Radu C. Mihail a primit Ordinul Militar *Mihai Viteazul* clasa a III-a (Brevet Nr. 2886/101, semnat de Regele Mihai I, de mareșalul Ion Antonescu, Conducătorul Statului și de generalul Constantin Pantazi, ministrul Apărării Naționale). În textul brevetului regăsim detalii despre faptele de vitejie pentru care Radu C. Mihail a primit înaltul ordin militar românesc:

Mihai I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României

La toți de față și viitori, Sănătate.

Dorind a răsplăti meritele Căpitanului Mihail C. Radu,
din Batalionul 2 Pionieri Munte,

pentru priceperea și inițiativa de care a dat dovadă în calitate de comandant al plajei de trecere Nr. 4 din zona Est Cozlov¹, unde prin măsurile luate a reușit să înlăture panica și, schimbând din proprie inițiativă plaja de ambarcare, a scos-o de sub focul ucigător al inamicului. Prin eforturi supraomenești a reușit să asigure trecerea materialului anti-car, a cărui greutate depășea posibilitățile de trecere cu bărcile.

Noi îi conferim Ordinul militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

Drept care îi dăm acest brevet subscris de Noi și investit cu regescul Nostru sigiliu.

Dat în Sinaia, la 17 octombrie 1941².

Ordinul i-a fost acordat lui Radu C. Mihail prin Decretul Regal Nr. 2886 din 17 octombrie 1941 (au fost decorați atunci 39 de ofițeri „Post Mortem” și 63 de ofițeri aflați în viață). Amintim și alți ofițeri care au fost decorați cu această

---

¹ Kozliv, pe Nistru, în actuala regiune Vinnița din Ucraina. Pomenit ceva mai devreme în *Autobiografia* lui Radu C. Mihail, citat și în memoriile generalului Ioan Dumitrache, și în jurnalul lui Vasile Scârneci.

² Brevetul Ordinului militar *Mihai Viteazul* clasa a III-a, primit de Radu C. Mihail, 17 octombrie 1941, copie, Arhiva Ana și Filip-Lucian Iorga.

ocazie, cu același Ordin Militar *Mihai Viteazul* clasa a III-a: generalul de divizie Vasile Atanasiu, generalul de divizie Gheorghe Avramescu, generalul de divizie Mihail Racoviță, generalul de brigadă Ioan Dumitrache, generalul de brigadă Gheorghe V. Manoliu, generalul de brigadă Mihail Lascăr, colonelul Leonard Mociulschi, colonelul Albert Ludwig, colonelul Constantin Rosetti-Bălănescu, colonelul Gheorghe Săulescu, colonelul Alexandru Cozloschi, locotenent-colonelul Dumitru Dămăceanu, locotenentul de rezervă Nicolae Tanoviceanu¹.

Este interesant că, dincolo de capitalul simbolic pe care prestigioasa decorație de război îl aducea unui militar, existau și beneficii de ordin material: Radu C. Mihail a primit 5 hectare de teren arabil la Codlea și doi cai. Terenul a fost confiscat în timpul regimului comunist și recuperat de urmași după 1989. Și astăzi, o parte a terenului urmașilor lui Radu C. Mihail se învecinează cu terenul deținut de urmașii generalului Dumitru Dămăceanu, împroprietărit și el în urma decorării cu același ordin.

Pe lângă decorarea individuală, și drapelele structurilor militare în cadrul cărora Radu C. Mihail a luptat pe Frontul de Est au fost decorate cu Ordinul Militar *Mihai Viteazul* clasa a III-a: Brigada 1 Mixtă Munte, prin Decretul Regal Nr. 774 din 14 martie 1942 („pentru bravura și virtuțile ostășești, dovedite de ofițerii, subofițerii și trupa de la unitățile în subordinea acestor Mari Unități, acoperindu-se de glorie pe câmpurile de luptă ale Bucovinei, Basarabiei, Transilvaniei și Ucrainei”)² și Batalionul 2 Pionieri Munte, pe care l-a și comandat, prin Decretul Regal Nr. 3823 din 31 decembrie 1942 („pentru curajul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ofițerii, subofițerii și trupa acestui batalion, la forțarea trecerii Nistrului, unde au concurat cu echipele de asalt la trecerea Batalionului 23 și 24 Vânători Munte”)³.

Tot în 1941, Radu C. Mihail a fost decorat, așa cum am văzut deja, și cu *Crucea de Fier* germană.

---

¹ Colonel Eugen Ichim, *Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”*, Editurile Modelism & Jertfa, București, 2000, pp. 114–122 (căpitanul Radu C. Mihail din Batalionul 2 Pionieri Munte este citat la p. 120).

² *Ibidem*, p. 224.

³ *Ibidem*, p. 228.

Mihai I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României

La tot de Sănătate și vînturi, Sănătate
Vremul a răsplăti meritele Căpitanului **Mihail C. Radu,**
din Batalionul 2 Pionieri Munte,

pentru priceperea și inițiativa de care a dat dovadă în calitate de comandant al plajei de frecare Nr. 4 din zona
1 și 2. Locul, amos prin măsurile luate a reușit să înlăture panica și schimbînd din proprie inițiativă plaja de ambar-
caie, a scutit de sursă focal viciată al nemicului. Prin stăruință asupra omenești a reușit să asigure frecarea
materialului anti-car, a cărui greutate depășea posibilitățile de frecare cu băștile.

Nei îi conferim Ordinul militar, **Mihail Viteazul** clasa III^a
Drept care îi dăm acest brevet subscris de Noi și investit
cu sigiliul nostru.

Făcut în Sinaia la 17 Octombrie 1941

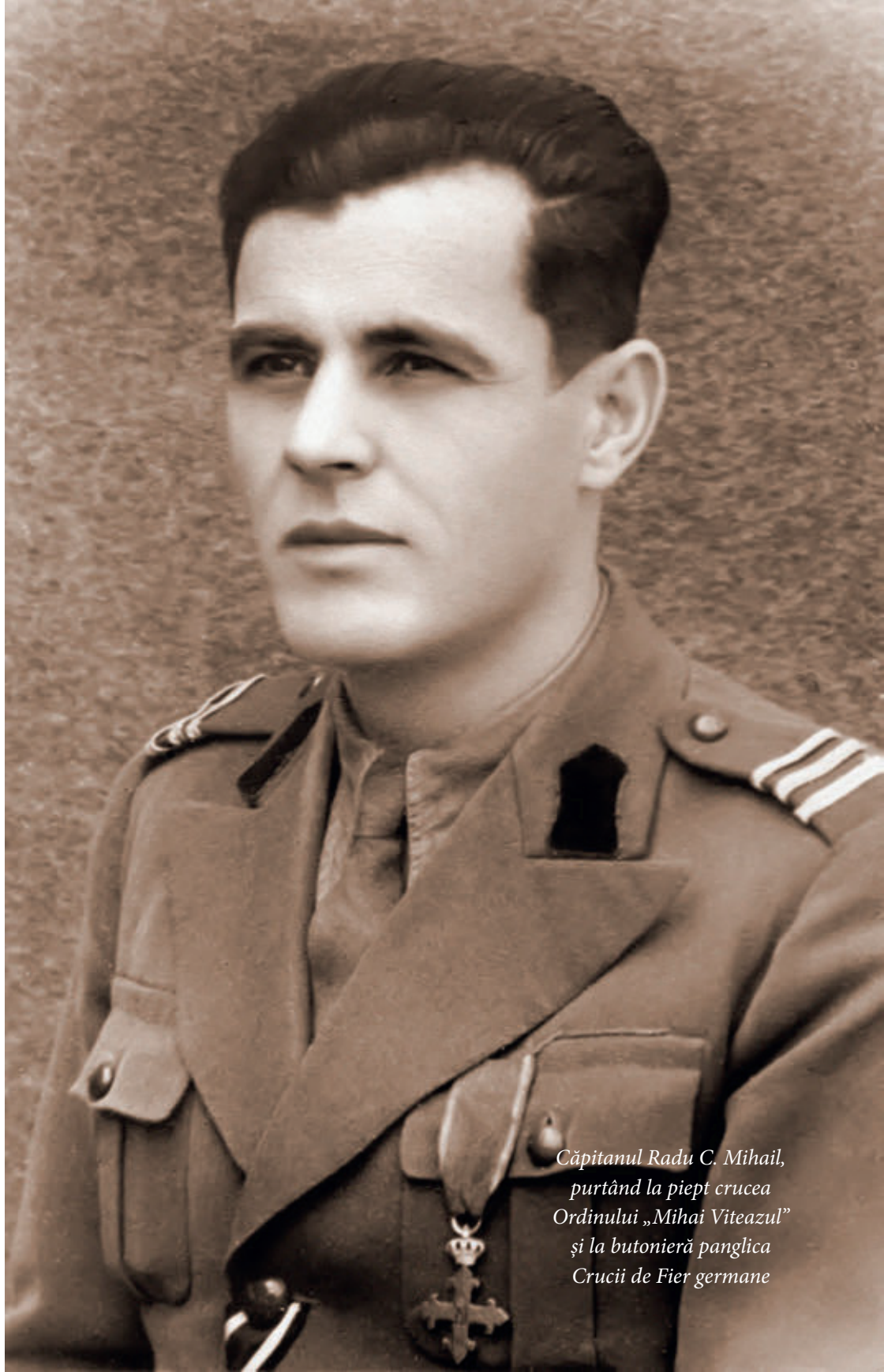
Mihai I

Antoniu I. I. I.
Mareșal al României
Conducătorul Statului

J. D. N. 2886
Brevet N. 101

Ministrul Apărării Naționale

General de Divizie, *Tudor*

*Căpitanul Radu C. Mihail,
purtând la piept crucea
Ordinului „Mihai Viteazul”
și la butonieră panglica
Crucii de Fier germane*

COMANDANT AL BATALIONULUI 2 PIONIERI MUNTE

La 30 martie 1942, Radu C. Mihail a fost numit comandant al Companiei 2 Pionieri Munte, iar la 15 aprilie 1942, comandantul Batalionului, locotenent-colonelul Grigore Ionescu-Răzoare¹, îl cita prin ordin de zi, ca ajutor al lui la operațiunile de la Ai-Todor, în Crimeea, unde Radu C. Mihail fusese comandant de plaje:

A împietruit și amenajat comunicația Schili și Ai-Todor. A instalat câmpuri de mine în fața poziției amice. Și-a pregătit Compania pentru atacul Sevastopolului și a făcut un curs de mine cu pionierii vânătorilor. S-a îngrijit de bunul trai al trupei, îmbunătățindu-i cazarma, reparând echipamentul și dând o deosebită atenție hranei. Un foarte bun comandant de companie. Foarte bun ofițer de geniu. [...] Foarte energic, cu sânge rece, calm, cu mult spirit de prevedere și inițiativă plină de roade. Foarte hotărât, cu voință, muncește cu multă perseverență și cu real profit. Concepție clară, se orientează foarte bine, judecă și rezolvă repede și cu logică problemele de ordin tactic și tehnic. [...] Inteligent, cu judecată clară, foarte metodic și spirit practic remarcabil. Are o cultură generală solidă și în continuu progres. Cultura profesională completă și în plină dezvoltare. [...] Foarte disciplinat, autoritar față de subalternii săi, bun camarad, cu simțul onoarei bine dezvoltat. Are curajul răspunderii și simțul datoriei adânc pătrunse în firea sa. Demn, moral, modest, patriot, lucrează din convingere și cu mult patriotism. Foarte bun executant al ordinelor. Are o frumoasă conduită și duce o viață demnă și morală.²

După 11 luni pe front, în linia întâi, problemele de sănătate, ulcerul duodenal, îl obligă pe Radu C. Mihail să plece în țară pentru tratament, în luna mai 1942. Suferea de stomac și această afecțiune îl va chinui până la sfârșitul vieții, când obișnuia să înghită bicarbonat cu lingura, pentru calmarea stomacului. Condițiile de pe front contribuieră cu siguranță la agravarea stării

¹ Menționat în Vasile Scârnci, *op. cit.*, p. 206 (28 noiembrie 1941).

² DCA-AMNR, Fond 1348, crt. 632 Mihail Radu, Dosar III (*Copia memoriului original al maior Mihail Radu*), f. 25r-v (*Foaie calificativă 1 noiembrie 1941–31 octombrie 1942*).

lui de sănătate. Încă de la începutul anului 1942, generalii Mihail Lascăr, Gheorghe Avramescu și Iosif Iacobici avertizau asupra moralului scăzut, a oboselii extreme și a condițiilor sanitare precare cu care se confruntau militarii Brigăzii 1 Mixte Munte și ai Corpului de Munte, după luptele grele duse în Crimeea, la sfârșitul lui 1941, și pierderile de vieți omenești. Un raport din 6 februarie 1942 arăta că Brigada 1 Mixtă Munte rămăsese în permanență în linia întâi, timp de 50 de zile, fără rezerve, și amintea că Brigada fusese concentrată din martie 1939, fără întreruperi, adunând până la data raportului 770 de zile de concentrare, 230 de zile de campanie și 136 de zile de lupte în linia întâi¹.

La 3 iulie 1942, Radu C. Mihail era numit comandant al Batalionului 2 Pionieri Munte, partea sedentară, cu sediul la Brașov. Colonelul Constantin Ionescu scrie: „În această funcție a depus o muncă fără preget și cu toată convingerea și devotamentul pentru o cât mai bună pregătire de război a acestui corp de trupă. Sub raportul instrucției, a instruit, echipat și dotat detașamentele de marș ce au plecat pe front. A condus Centrul de Instrucție al Pionierilor pe Corpul de Munte, cu rezultate foarte bune. [...] Renovarea și repararea localului dormitoarelor și bucătăriei este opera sa, la care a muncit cu tenacitate, dar și cu multă pricepere. [...] N-are aere, n-are defecte”². Iar generalul de divizie Gheorghe Avramescu, Comandantul Corpului de Munte, întărește: „Căpitanul Radu Mihail este un ofițer de elită, a condus partea sedentară în Batalion, din toate punctele de vedere, foarte bine. Detașamentele trimise pe front au fost foarte bine pregătite. A condus Centrul de Instrucție al Pionierilor pe Corpul de Munte, cu rezultate foarte bune. În concluzie, un foarte bun ofițer care promite a deveni foarte bun comandant de Batalion Pionieri Munte”³. În septembrie 1942, comandanții de unități de geniu au fost trimiși în Germania, în vizită la

¹ Adrian Pandea, Eftimie Ardeleanu, *op. cit.*, pp. 197–199, 214.

² DCA-AMNR, Fond 1348, crt. 632 Mihail Radu, Dosar III (*Copia memoriului original al maior Mihail Radu*), f. 26r-v (*Foaie calificativă 1 noiembrie 1941–31 octombrie 1942, urmarea I-a*).

³ *Ibidem*, f. 26r.

Radu C. Mihail, în dreapta

*Radu C. Mihail, rândul
din față, primul din stânga*

*Radu C. Mihail, rândul din față,
al doilea din stânga*

Radu C. Mihail, rândul din față, al treilea din stânga

*Primirea cu pâine și sare a ministrului
Constantin Bușilă, Gara Nehoiaș,
18 octombrie 1942*

Centrul de instrucție de pionieri de la Dessau, în regiunea Anhalt. Radu C. Mihail a stat și el acolo 5 zile¹.

La 30 septembrie 1942 a fost transferat la Regimentul 3 Căi Ferate din București-Chitila, care după două luni a fost mutat la Sibiu. În octombrie 1942 comanda un batalion de construcții de căi ferate și se ocupa de refacerea căii ferate Buzău – Nehoiaș. La 18 octombrie 1942, a primit, în Gara Nehoiaș, vizita lui Constantin Bușilă, ministrul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor². Ulterior, a fost trimis cu batalionul pentru a reface complexul de linii ferate Chitila – București. După îndeplinirea acestei misiuni, a fost rechemat la Sibiu, la regiment, și numit șeful Biroului Mobilizării Regimentului: „Greutățile Biroului Mobilizării în vremea aceasta au fost mari, mișcarea efectivelor permanente și lucrările de organizare și încadrare ale Regimentului nou înființat au fost mai numeroase și deci sarcina șefului biroului mult mai grea. A făcut față cu deosebită pricepere, în imparțialitate și corectitudine exemplară. A rămas la serviciu noapți târzii și și-a dăruit sărbătorile toate, neglijându-și adesea obligațiunile de familie strâmtorată. [...] Poartă cu mândrie și demnitate cruciulița *Mihai Viteazul*, care îi va fi stimulent și reazăm pentru toată cariera”³.

---

¹ DCA-AMNR, Fond 1348, crt. 632 Mihail Radu, Dosar I (*Dosar personal lt. colonel Mihail Constantin Radu*), f. 10v.

² Constantin D. Bușilă (1877–1950), urmaș de boieri din județul Covurlui, inginer cu studii în România și Belgia, membru al Academiei de Științe din Belgia, al Academiei Regale de Științe din Stockholm și al Royal Society din Londra, președinte al Uniunii Generale a Industriașilor din România, fondator al Institutului Român de Energie, cadru didactic la Școala Politehnică, ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor în guvernul Ion Antonescu (1941–1943). Mare susținător al electrificării căilor ferate și al electrificării satelor. Condamnat la 10 ani de închisoare corecțională pentru „crimă de război”, a murit la 3 februarie 1950, în penitenciarul Aiud.

³ DCA-AMNR, Fond 1348, crt. 632 Mihail Radu, Dosar III (*Copia memoriului original al maior Mihail Radu*), f. 27r-v (*Foaie calificativă 1 noiembrie 1942–31 octombrie 1943*, caracterizare de colonelul Traian Panaitescu).

MUGUREL A ÎMPLINIT 4 ANI

Un moment de respiro pentru Radu este aniversarea de 4 ani a fiului lui, Mugurel Gabriel. În 22 februarie 1943, de ziua lui Mugurel, părinții dau o petrecere în casa din Brașov, unde familia locuia în acea perioadă. De la acest eveniment s-au păstrat în familie multe fotografii, care depun mărturie despre bucuria care poate să facă uitată, măcar pentru câteva momente, drama războiului.

Mugurel poartă pantaloni scurți din stofă, o jachetă groasă din lână, cu nasturi și guler, iar pe deasupra un mic șorț cu buzunar pe piept, pe care e desenată o pisică. În brațele părinților sau ale invitaților, băiatul e fericit. Stă la masă cu oamenii mari, se joacă de-a războiul sau se cuibărește când în brațele tatălui, când în brațele mamei. Pe spatele fotografiei în care stau îmbrățișați, Ana a scris: „Noi ne iubim amândoi. Mugurel la 4 ani”.

Era în plin război. Invitații sunt probabil colegii și camarazii lui Radu Mihail, pentru că poartă toți uniformă militară. Au venit cu soțiile lor.

*Aniversarea lui Mugurel,
22 februarie 1943, Brașov*